

Aan de Hoge Raad der Nederlanden
te Den Haag

Griffienummer: S 17/02109
Datum conclusie: 26 juni 2018
Uiterste datum reactie: 7 augustus 2018
Datum arrest: 18 december 2018

REACTIE EX ART. 439 LID 5 SV.

Inzake:

[VERDACHTE],
wonende te [woonplaats],
advocaten: mr. R.J. Baumgardt en mr. I.N. Weski

Edelhoogachtbare Heren, Vrouwen:

Ondergetekenden, als daartoe door [VERDACHTE] nog steeds bijzonder gevolmachtigd, merken naar aanleiding van de hen gezonden conclusie van de advocaat-generaal mr. E.J. Hofstee nog (kort) het volgende op.

I. INLEIDING

1.1

De conclusie heeft de Advocaat-Generaal onderverdeeld in een aantal hoofdstukken. Deze indeling zal in deze Borgersbrief zo veel mogelijk worden aangehouden, behalve ten aanzien van hetgeen in deze reactie is opgenomen onder het kopje ‘getuigen’. Hoewel de neiging bestaat uitvoerig in te gaan op alle onderwerpen en middelen/klachten die in de schriftuur en conclusie aan bod zijn gekomen zal hieronder getracht worden de reactie te beperken tot de meest prangende onderwerpen. Om te voorkomen dat (ook) deze reactie te omvangrijk wordt, zal dus niet op ieder middel en hetgeen de A-G daarover naar voren heeft gebracht, worden ingegaan. De verdediging ontkomt er niet aan soms toch maar weer te herhalen wat in de schriftuur of elders naar voren is gebracht, indien dat voor een goed begrip van het betreffende onderwerp niet kan worden gemist.

1.2

Hieronder wordt eerst ingegaan op de toetsingsruimte in cassatie. Daarna wordt stilgestaan bij de eisen van een eerlijk proces, afgezet tegen de afwijzing van getuigen verzoeken en andere verzoeken. Daarna wordt ingegaan op een aantal kwesties die te relateren zijn aan de in deze zaak gebruikte getuigen. Als laatste wordt stil gestaan bij de verleende amnestie.

II. TOETSING IN CASSATIE

2.1

In de schriftuur en de conclusie is ingegaan op het (uitvoerige en onderbouwde) arrest van het hof Den Haag, en hetgeen het hof over de waarde van het bewijs heeft overwogen, in het bijzonder ten aanzien van hetgeen het hof heeft overwogen ten aanzien van de betrouwbaarheid van de belastende verklaringen. In de conclusie wordt terecht aangegeven dat in zaken als de onderhavige de beoordeling van de betrouwbaarheid van de beschikbare getuigenverklaringen een heikele kwestie betreft (overweging 15). Zoals in de schriftuur is aangegeven betreft dit een heikele kwestie omdat de ervaring heeft geleerd dat juist in dit soort zaken veel verklaringen onjuist zijn en dus niet mogen worden vertrouwd. Zoals uit de in de schriftuur en conclusie weergegeven wetenschappelijke literatuur blijkt, kunnen juist in dit soort zaken veel getuigen bij het afleggen van een verklaring geheel andere belangen op het oog hebben dan het belang van de waarheid. Dit klemmt te meer in zaken als de onderhavige, waarin getuigen financieel voordeel hebben genoten indien en voor zover belastende verklaringen werden afgelegd en de verdediging daarnaar onderzoek heeft willen doen door getuigen te ondervragen naar (onder meer) de beloning; de wijze waarop de getuige door wie is benaderd; de vraag of de getuige over zijn/haar verklaring overleg heeft gehad met andere getuigen; maar door het

Openbaar Ministerie/onderzoeksrechter daartoe werd verhinderd doordat vragen werden belet en/of getuigen niet konden worden gehoord. Hierbij verdient nog opmerking dat het beletten van vragen werd onderbouwd door te verwijzen naar het nog moeten horen van de getuigen A03 en A04, om welke reden de Hoge Raad het door het O.M. ingestelde beroep in cassatie heeft gehonoreerd, terwijl de betreffende getuigen uiteindelijk niet gehoord zijn en dus ook niet door de verdediging konden worden ondervraagd.

2.2

In de conclusie worden geen of nauwelijks gevolgen toegekend aan de omstandigheid dat het hof Den Haag verdachte in zijn arrest heeft vrijgesproken en in zijn arrest zeer uitvoerig en onderbouwd op de waarde van het ontlastend en belastend bewijs en de wijze waarop het onderzoek in Liberia heeft plaatsgevonden, is ingegaan.

2.3

In de conclusie wordt aangegeven dat de selectie en waardering van het bewijsmateriaal aan de feitenrechter is voorbehouden. Dat de feitenrechter zonder motivering voorbij is gegaan aan ontlastend bewijs, zonder dat de Hoge Raad het oordeel van de feitenrechter heeft gecasseerd, heeft in het verleden helaas al tot onterechte veroordelingen geleid. In de 'Puttense moordzaak' is bijvoorbeeld het niet aantreffen van belastend DNA op/in het lichaam van het slachtoffer, terwijl daarop/daarin wel DNA van een onbekende werd aangetroffen, weggemotiveerd aan de hand van de 'sleeptheorie': de aangehouden verdachte zou niet zijn klaargekomen, maar door middel van zijn penis het zaad van iemand anders (afkomstig van eerder seksueel contact) naar het bovenbeen van het slachtoffer hebben 'versleept'. Ook de veroordeling in de Schiedammer parkzaak is in stand gehouden, terwijl uit objectief bewijs volgde dat de betrokkene het feit niet kon hebben gepleegd gelet op het tijdstip waarop hij van zijn werk vertrok, afgezet tegen het tijdstip waarop het feit is gepleegd. De verklaring van de ooggetuige (de jongen) over het signalement van de dader, werd daarbij in feite gedenatureerd, door de beschrijving van dat signalement maar niet voor het bewijs te gebruiken, nu dat in strijd was met het signalement van de (ten onrechte) aangehouden verdachte. Opvallend is dat dit patroon ook in de onderhavige zaak is te ontwaren, nu het hof 's-Hertogenbosch voor het bewijs gebruik maakt van verklaringen van getuigen die (dus in strijd met verklaringen van bemanningsleden) verklaard hebben verdachte zelf in de haven of elders te hebben waargenomen, maar dan wel -indien daarnaar gevraagd is of door de verdediging daarnaar gevraagd kòn worden- een gedetailleerde maar volstrekt onjuiste beschrijving van verdachte hebben gegeven. Zo stelt de getuige 37 bij OTC als 'shift commander' te hebben gewerkt (alhoewel hij dus niet op de loonlijst staat, zie hieronder 10.2) en in die hoedanigheid jarenlang verdachte en het huis van verdachte te hebben bewaakt/beschermd, maar niet te weten of verdachte gehuwd is en/of kinderen heeft en geeft als signalement van verdachte op: vergeten hoe de kleur van het haar heet; soms bril dragend en soms een snor. Andere getuigen geven eveneens een onjuist (en vaak ook tegenstrijdig) signalement zoals:

- [medeverdachte 8]: *enorm groot, kaal en snor* (verklaring RC 14.1.2006);
- [medeverdachte 10]: *zwart* (verklaring RC 13.1.2006);
- [getuige 10]: *grijs haar, had ook wel eens een snor en een baard* (verklaring 19.8.2004);
- [getuige 34]: *klein snorretje en een bril* (verklaring 13.8.2004);

- [medeverdachte 4]: *bruin haar, scheiding in het midden, snor, hinkend met rechterbeen* (verklaring 15.8.2004);
- [getuige 5]: *wilde haargroei, droeg een zonnebril/gouden kettingen en een gouden horloge; had een lange neus* (verklaring RC 11.1.2006).
- [medeverdachte 9]: *donker blond haar, liep altijd voorover gebogen* (verklaring 20.11.2004);
- [getuige 34]: *een klein snorretje en droeg een bril* (verklaring 13-8-2004);
- [getuige 15]: *misschien een klein snorretje, was altijd kort geknipt* (verklaring RC 23.3.2006).

2.4

In de conclusie wordt aangegeven dat de mogelijkheden om in cassatie te toetsen of het hof terecht tot een veroordeling is gekomen, (zeer) beperkt is (overweging 17). Afgezet tegen deze opmerking valt het op dat in de conclusie veelvuldig overwegingen van het hof worden aangevuld of uitgelegd (zie onder meer overwegingen 42, 69, 117, 152, 187, 192, 199, 257, 315); (daartoe) verwezen wordt naar het onderliggende dossier (zie onder meer overwegingen 42 en 199 -voetnoot 103) en betoogd wordt dat een getuige kennelijk iets anders heeft verklaard of heeft bedoeld te verklaren, dan uit de letterlijke tekst van de verklaring blijkt (zie onder meer overweging 148).

2.5

In de schriftuur is onder meer gewezen op het uitvoerige en onderbouwde arrest van het hof Den Haag, waarin het hof de staf heeft gebroken over (onder meer) de wijze waarop het onderzoek is verricht en de betrouwbaarheid van de belastende verklaringen. In het arrest heeft het hof Den Haag aangegeven dat het niet aangaat al hetgeen deze getuigen tegenstrijdig, onmogelijk of anderszins weinig plausibel hebben verklaard, te negeren en uit hun verklaringen -uiterst selectief- "een enkel graantje te pikken" dat een bewezenverklaring kan dragen. De beperkingen van een cassatie procedure kunnen en mogen er niet toe leiden dat uit een bak beschimmeld en verdorven graan, aangevreten door ongedierte, een enkel -ogenschijnlijk niet beschimmeld- graantje wordt gepikt om die vervolgens gezamenlijk op de markt te brengen als top klasse graan.

III. EERLIJK PROCES & GETUIGENVERZOEKEN

Algemeen

3.1

In de conclusie heeft de Advocaat-Generaal aangegeven dat het weinig twijfel leidt dat de Hoge Raad de eisen waaraan de onderbouwing van een getuigenverzoek dient te voldoen, thans zwaarder aanzet (overweging 27). Voorts geeft hij aan dat ook op de feitenrechter een verantwoordelijkheid rust (overweging 28). Naar zijn mening vloeit uit jurisprudentie van het EHRM, zoals de uitspraak *Lorefice vs. Italië*, evenwel niet voort dat de rechter in hoger beroep bijvoorbeeld ambtshalve gehouden is de getuigen zelf te doen horen indien de verdachte op basis van die verklaringen in 1^e aanleg is vrijgesproken (overweging 29 en 332). Dat deze plicht uit het EVRM en jurisprudentie van het EHRM volgt en dat de bal niet eenvoudig naar een verdachte

kan worden gespeeld door aan te geven dat deze maar in hoger beroep om het horen van de getuige had moeten vragen blijkt evenwel niet alleen uit de hier bovengenoemde uitspraak, maar ook uit (bijvoorbeeld) de recentere uitspraak van het EHRM in de zaak van Minola (EHRM 28 februari 2017, appl. 56875/11) en de zaak Ghincea (EHRM 9 januari 2018, appl. 36676/06):

41. () The Court does not consider it to be of relevance that an applicant has not specifically asked for an oral hearing or to be heard at the hearing before an appellate court following his acquittal. It is understandable that in such a situation the applicant has no interest in requesting that the evidence be heard again (see Cipleu, cited above, § 39)."

3.2

In deze uitspraken wijst het EHRM er (onder meer en ook) op dat (ook) in Moldavië en Hongarije de rechter in hoger beroep zelfstandig de feiten moet vaststellen.

3.3

Bij de beoordeling of in de zaak tegen verdachte zijn recht op een eerlijk proces is geschonden door de afwijzing van zijn verzoeken, behoort derhalve wel degelijk mede te worden betrokken de omstandigheid dat het hof Den Haag op basis van hetzelfde bewijsmateriaal verdachte heeft vrijgesproken. Dat verdachte is de onderhavige zaak is veroordeeld, is immers hoofdzakelijk een gevolg van een waardering van hetzelfde bewijsmateriaal, zoals ook de Advocaat-Generaal heeft erkend (overweging 15).

3.4

Het bovenstaande klemt te meer nu het hof Den Haag in zijn arrest al had vastgesteld dat de wijze van inrichting van het opsporingsonderzoek als weinig kritisch en daardoor eenzijdig de verdachte belastend moet worden aangemerkt, nog afgezien van de omstandigheid dat de verdediging ter zitting in de procedure bij het hof 's-Hertogenbosch uitdrukkelijk heeft aangegeven onderzoek te hebben willen doen naar de door de belastende getuigen in hun verklaringen geschetste omstandigheden die volgens de verdediging fysiek en/of logistiek onmogelijk zijn; onderzoek heeft willen doen naar de achtergronden van de getuigen en eventuele contacten/overleg/regie tussen die getuigen, maar dat dit onderzoek door het hof niet is toegestaan.

3.5

Hieronder zal in dit hoofdstukje (III. Eerlijk proces & getuigenverzoek) met name worden ingegaan op de afwijzing van getuigenverzoeken, hoewel in sommige gevallen in de betreffende middelen ook klachten zijn aangevoerd tegen de verwerping van bewijsverweren. Deze klachten worden ook gehandhaafd, maar in het bestek van deze reactie niet weer herhaald, met uitzondering van middel 8, collusie.

Middel 1 Bemanning andere schepen

4.1

Het eerste middel heeft betrekking op het verzoek tot het horen van (verkort zakelijk weergegeven) (bepaalde) bemanningsleden van schepen, die in de ten laste gelegde periode in de haven van Buchanan hebben gelegen op de momenten dat daar van de Antarctic Mariner de wapens zouden zijn ontscheept.

4.2

In de conclusie geeft de Advocaat-Generaal aan dat op dit verzoek het criterium van het verdedigingsbelang van toepassing is (overweging 38). In de rechtspraak en de doctrine wordt aangenomen dat die maatstaf het openbaar ministerie onderscheidenlijk de rechter ertoe noopt een verzoek tot oproeping van getuigen te beoordelen vanuit de gezichtshoek van de verdediging en met het oog op het belang van de verdediging bij de inwilliging van het verzoek. Dit brengt mee dat alleen dan kan worden gezegd dat de verdachte door afwijzing van het verzoek redelijkerwijs niet in zijn verdediging wordt geschaad, indien de punten waarover de getuige kan verklaren, in redelijkheid niet van belang kunnen zijn voor enige in zijn strafzaak te nemen beslissing dan wel redelijkerwijze moet worden uitgesloten dat die getuige iets over bedoelde punten zou kunnen verklaren (aldus nog recent CAG A.E. Hartevelde 20 maart 2018, ECLI:PHR:2018:702).

4.3

Niet alleen in de schriftuur, maar ook in de conclusie wordt aangegeven dat de verdediging heeft aangevoerd dat het horen van de getuigen van belang is voor één van de in de artikelen 348 en 350 Sv te nemen beslissing, te weten de bewijsbeslissing. Zo volgt uit hetgeen de verdediging in brieven en ter zitting heeft aangevoerd dat de verdediging zelf onderzoek heeft gedaan naar de aanwezigheid van andere schepen en daartoe uitgebreide documentatie (waaronder beeldmateriaal) heeft overgelegd en dat verdachte zich verzet tegen een bewezenverklaring en daarbij aangeeft dat de door haar opgegeven getuigen *immers* hebben moeten kunnen waarnemen of 's-nachts de haven kon worden ingevaren; of de haven of het haventerrein kon worden afgesloten; het gebruikelijk aanwezige personeel zoals douane, gezondheidsinspectie werd weggestuurd; gewapende militaire eenheden bepaalde werkzaamheden overnamen van het betreffende havenpersoneel en of luchtweergeschut op de voorplecht heeft gestaan. Voorts blijkt dat de raadvrouw expliciet heeft aangevoerd dat zij hiertoe genoodzaakt was nu het Openbaar Ministerie kennelijk hetgeen het hof Den Haag in het vrijsprekende arrest heeft aangevoerd ten aanzien van het eerder door de verdediging ingebrachte ontlastend bewijsmateriaal, bestaande uit (onder meer) verklaringen van havenautoriteiten en documenten, niet accepteert.

4.4

In de conclusie erkent de Advocaat-Generaal dat het oordeel van het hof, dat verdachte door de afwijzing van het verzoek niet in zijn verdediging wordt geschaad, niet nader is gemotiveerd (overweging 42). Reeds hierom moet worden geoordeeld dat het arrest niet in stand kan blijven nu de afwijzing van een dergelijk verzoek gemotiveerd zal moeten worden (vgl. HR 16 september 2014, NJ 2014,449; HR 12 december 2017, NJ 2018,20).

4.5

In de conclusie geeft de A-G aan dat het oordeel van het hof niet onbegrijpelijk is, waarbij de A-G, -in strijd met hetgeen hij eerder heeft aangevoerd ten aanzien van de beperkingen van een cassatie beroep voor wat betreft de oordelen en beslissingen van een feitenrechter-, put uit hetgeen volgens hem uit het verhandelde ter zitting kan worden afgeleid. Zo geeft hij aan:

- a. Het verzoek is op dit punt niet ondubbelzinnig naar voren gebracht;
- b. Het verzoek is niet nader onderbouwd;

- c. De advocaat-generaal heeft met verwijzing naar getuigenverklaringen opgegeven waarom de verdediging geen belang heeft;
- d. De verdediging heeft in reactie daarop niet aangegeven welk belang juist op dat punt bij de getuigenverklaringen zou bestaan en
- e. Door het hof andere getuigenverzoeken zijn toegewezen en het hof het verzoek van het O.M. tot het uitvoeren van een schouw van de haven heeft toegestaan.

4.6

Omdat de A-G de beslissing van het hof van een eigen en dus nieuwe motivering voorziet, het zelfs niet onmogelijk is dat de Hoge Raad de beperkingen van het cassatieberoep anders interpreteert dan de A-G eerder heeft aangegeven en mogelijk een of meerdere argumenten van de A-G in het arrest in zou willen lezen, wordt hieronder op deze argumenten ingegaan.

4.7

Dat het verzoek 'op dit punt' niet ondubbelzinnig naar voren is gebracht en niet nader is onderbouwd, mist feitelijke grondslag. De verdediging heeft in niet mis te verstane bewoordingen aangegeven wat deze getuigen zouden kunnen verklaren. Aangegeven is dat deze getuigen aanwezig zijn geweest op het moment dat wapens uit de Antarctic Mariner zouden zijn ontladen. Aangegeven is dat de getuigen waarop het O.M. de vervolging baseert hebben verklaard dat de haven ten tijde van die wapenleveringen werd afgesloten; het gebruikelijke personeel en douane werd weggestuurd; bewapende militaire eenheden de werkzaamheden van het gebruikelijke personeel, zoals loswerkzaamheden met behulp van kranen, overnamen. Aangegeven is dat de door de belastende getuigen beschreven gang van zaken weersproken wordt door verklaringen van havenautoriteiten, documenten, beeldmateriaal (uit die periode) en andere getuigen, maar dat het Openbaar Ministerie desondanks waarde blijft hechten aan de belastende verklaringen. Dat het verzoek ertoe strekte de verzochte getuigen te horen omtrent al deze aspecten is evident. Dat het verzoek betrekking heeft op de bewijswaardering, te weten de toetsing van belastende verklaringen, volgt direct uit hetgeen de verdediging heeft aangevoerd.

4.8

De A-G voert voorts aan dat het O.M. met verwijzing naar getuigenverklaringen heeft opgegeven waarom de verdediging bij het horen van de getuigen geen belang heeft. Hierbij wordt uit het oog verloren dat de verdediging voor het oproepen van getuigen afhankelijk is van het O.M. en dat het niet aangaat dat de officier van justitie bepaalt of een getuige een bijdrage aan de verdediging kan geven. Het O.M. mag alleen weigeren in gevallen waarin het *evident* is dat de getuige(n) geen nuttige bijdrage *kan* leveren en dat derhalve een rechtens te respecteren belang bij het horen van die getuige ontbreekt (aldus GJM Corstens, MJ Borgers en T. Kooijmans, Het Nederlands Strafprocesrecht, Kluwer, 9^e druk, pag. 716). Hetgeen het O.M. heeft aangevoerd heeft de verdediging overigens niet doen besluiten het verzoek niet te handhaven en heeft het verzoek, zoals ook uit de wet voortvloeit, aan het hof voorgelegd. Dat de verdediging heeft verzoek niet heeft ingetrokken is ook niet onbegrijpelijk nu het O.M. naar verklaringen van 4 bemanningsleden verwijst, terwijl 3 bemanningsleden aanwezig zijn geweest op een of meerdere momenten dat de Antarctic Mariner in Buchanan heeft gelegen, en hebben verklaard dat (verkort zakelijk weergegeven) (ook) zij niet hebben waargenomen dat dit schip wapens heeft vervoerd en/of uit dit

schip in Buchanan wapens zijn gelost en/of de haven is afgesloten en/of personeel weg is gestuurd en/of militaire eenheden goederen hebben gelost en het O.M. zelf kennelijk desondanks nog steeds uit blijft gaan van de andersluidende verklaringen van de belastende getuigen. Ten aanzien van de [getuige 13] ligt dit anders; deze getuige is niet op die momenten aanwezig geweest en is dus -anders dan de gevraagde getuigen- geen ooggetuige. Verdachte heeft overigens wel verzocht deze getuige te horen, hetgeen is afgewezen (zie verder hieronder Middel 19 [getuige 13]).

4.9

Omdat de A-G in de conclusie in feite de beslissing van het hof alsnog van een motivering voorziet die het hof -mogelijk?- voor ogen heeft gehad en daarbij mede verwijst naar verklaringen van de bemanningsleden die destijds op de Antarctic Mariner waren aangemonsterd op de momenten dat het schip in de bewezen verklaarde periode lading in Buchanan heeft ontscheept, te weten: [naam bemanningslid]; [naam bemanningslid] en [naam bemanningslid] (bedoeld zal zijn: [naam bemanningslid]), acht opsteller dezes zich vrij om in cassatie in deze reactie - zeer kort- stil te staan bij deze verklaringen.

4.10

Zo stelt **[naam bemanningslid A]** onder meer dat hij in 2002 als 'Chief Engineer' aan boord heeft gewerkt; het schip 'Timber' van Indonesië naar Buchanan heeft vervoerd; in Buchanan niet van boord is gegaan; de lading in Buchanan ontscheept is door 'local porters', hij 'any special charactres' zoals 'soldiers', 'suspected persons or people held with weapons' niet heeft waargenomen 'during the unloading of the ship'.

Op de vraag: "Well, did you see weeapons such as AK47 rifles and shoulder grenade launchers on board the vessel?", heeft de getuige onomwonden geantwoord: "None, of course. How could the vessel have such things?".

Op de vraag: "Did you see arms such as AK47 rifles and shouldergrenade launchers packed among the goods when goods were loaded and unloaded at Port Buchanan?", is door de getuige geantwoord: "I didn't" (pag. 8119; Dossier 1 sessie doos 1/7, doos 6 van 7, PV inzake RHV Hong Kong ordner 23).

4.11

De getuige **[naam bemanningslid B]** heeft bij politie onder meer verklaard op 21 maart 2003 in Singapore aan boord te zijn gegaan van de Antarctic Mariner; daar de functie van hoofdofficier heeft bekleed; verantwoordelijk was voor het laden en lossen van goederen en het toewijzen van werkzaamheden aan de bemanningsleden en daarom niet van boord is gegaan; het lossen in Buchanan uitgevoerd werd door plaatselijke stuwadoors; de bemanning aan boord bleef om toezicht te houden en de voortgang in de gaten te houden.

Op de vragen: "Hebt u toen u aan boord was van de Antarctic Mariner werkte, ooit gehoord dat het schip wapens naar de haven van Buchanan, Liberia had gesmokkeld? Heeft een bemanningslid daar ooit iets over gezegd?"

Heeft de getuige geantwoord: "Niet van gehoord".

Op de vragen: "Wist u dat tijdens het laden mensen, die geen beveiligingspersoneel van de haven waren, maar een militair uniform droegen in de haven zijn verschenen? Hebt u dit gezien?"

Heeft de getuige geantwoord: "Nee".

Op de vraag of hij de man op de aan hem voorgehouden foto, zijnde een afbeelding van verdachte, kent, heeft de getuige geantwoord: *“Ik heb hem niet ontmoet en ik ken hem evenmin.”*

De verklaring is door de getuige herhaald tegenover de rechter-commissaris op 3 mei 2006. In deze verklaring voegt de getuige aan zijn eerder verklaring toe dat voor het lossen douanepersoneel, politie en mensen van de vreemdelingendienst onder meer hebben nagezien of er illegale goederen aan boord waren en dat het haventerrein niet was afgesloten als de goederen werden gelost. Voorts heeft deze getuige geantwoord: *“U vraagt mij of ik in de haven mensen heb gezien die wapens droegen. Nee.”*

()

“U vraagt mij of ik aan boord van de Antarctic Mariner wel eens een wapen heb gezien. Nee. Munitie heb ik ook nooit gezien”.

()

U vraagt mij of het schip in Singapore voor vertrek nog door de autoriteiten werd gecheckt. Ik heb gezien dat mensen van de douane aan boord zijn geweest.()

Voorts is deze getuige op 11 juli 2007 door de R.C. gehoord. In deze verklaring is door deze getuige onder meer verklaard:

“U houdt mij voor dat ik op 19 april 2006 heb verklaard dat ik geen wapens heb gezien aan boord van de Antarctic Mariner. U vraagt mij of ik toen de waarheid heb verklaard. Ja. U vraagt mij of ik in de tijd dat ik kapitein was van de Antarctic Mariner, heb gehoord dat er wapens met dat schip zouden zijn vervoerd van China naar Liberia. Nee, dat kan echt niet. Anders zou ik heel geschrokken zijn. ()

()

U vraagt mij of ik erg geschrokken zou zijn als ik had gehoord dat en aan boord van de Antarctic Mariner wapens werden gesmokkeld. Ik was al bijna half dood toen ik daarover hoorde.

()

U vraagt mij of ik in de periode dat ik kapitein was van de Antarctic Mariner, dus van 26 oktober 2000 tot en met 25 mei 2001, ooit wapens of munitie aan boord van de Antarctic Mariner heb gezien of dat ik daarover heb gehoord. Nee. ()

()

U vraagt mij of het klopt dat ik de Antarctic Mariner op 26 oktober 2000 heb overgenomen van een Koreaanse kapitein. Dat klopt. ()

U vraagt mij of de Koreaanse kapitein mij iets heeft verteld over wapens of munitie aan het schip. Nee natuurlijk niet. ()

()

U vraagt mij of een van de drie voorgaande mannen (bedoeld is: chief engineer [naam]; [naam], second engineer en [naam], chief officer -RJB-) mij heeft verteld dat zich wapens of munitie aan boord van de Antarctic Mariner zouden bevinden. Nee. Het schip wordt gebruikt om goederen te vervoeren en niet om dit soort praktijken. ()

U vraagt mij of er wapens of munitie is ingeladen in Longkou. Dat is onmogelijk.

()

U houdt mij voor dat 1 getuige heeft verklaard dat tijdens een reis in januari 2001 anti-afweergeschut met het schip zou zijn vervoerd aan dek van het schip en dat dit anti-afweergeschut aan de voorzijde van het schip met touw aan dek zou zijn vastgezet en dat het zou zijn afgedekt met zeil. U vraagt mij om een reactie. Nee, zoiets heb ik nooit ontdekt.

Opmerking rechter-commissaris: bij antwoorden op vragen naar eventueel vervoer van wapens of munitie met de Antarctic Mariner, lacht de getuige. rechter-

commissaris, OM en verdediging vatten deze wijze van lachen op als om aan te geven dat het een belachelijke gedachte is om te denken dat er met het schip wapens of munitie zou zijn vervoerd.

()

Ik wil u zeggen dat als ik of 1 van mijn bemanningsleden zou hebben gemerkt dat er wapens of munitie aan boord van het schip waren, dat bemanningslid of ik gelijk ontslag zou hebben genomen.()

()

Wij gebruikten uiteraard de kranen op het schip zelf. U vraagt mij of bij het lossen ook kranen zijn gebruikt die op de kade stonden. Dat soort apparatuur hebben ze in de haven van Buchanan niet.()

()

U houdt mij voor dat ik op 19 april 2006 heb verklaard dat het lossen is uitgevoerd door de lokale havenarbeiders in Liberia. Dat klopt, zij bedienden de kranen om te lossen. U houdt mij voor dat ik op 19 april 2006 heb verklaard dat die havenarbeiders in dienst waren van Global Star Shipping en dat ze in 2 groepen konden worden verdeeld, namelijk de groep Indonesiërs en Maleisiërs aan de ene kant en de Afrikanen aan de andere kant. Dat klopt.

U vraagt of ik heb gezien dat militairen lading losten van het schip. Nee. U houdt mij voor dat getuigen een keer hebben gezien, niet noodzakelijk tijdens mijn reis, dat lokale havenarbeiders de haven uitgejaagd werden door soldaten en dat niemand werd toegestaan om aanwezig te zijn terwijl militairen en veiligheidspersoneel de lading losten. U vraagt mij om mijn reactie. Dat weet ik niet. Ik zou geschrokken zijn als zoiets zou gebeuren. Het was niet tijdens mijn reis.

()

U vraagt of ik wel eens heb gezien dat de haven werd afgesloten door soldaten of veiligheidspersoneel. Nee, dat heb ik niet gezien.

()

U toont mij de foto van verdachte [verdachte], waarvan een kopie aan dit proces-verbaal wordt gehecht. Deze persoon heb ik nog nooit gezien. Ik ken hem niet.

()

U vraagt mij of ik wel eens wapens op de pier heb gezien. Nee. U vraagt mij of ik aan boord was tijdens het lossen in Buchanan. Ik heb het schip niet verlaten tijdens het lossen. De advocaatgeneraal vraagt me of ik iedere minuut toezicht hield op het lossen. Natuurlijk niet; degene wiens taak het op dat moment was zal iets beter hebben opgelet. U vraagt of mijn bemanning van boord is geweest tijdens het lossen. Nee ze bleven op het schip om te werken. U vraagt of het zo kan zijn dat ik het niet heb gemerkt dat lokale havenarbeiders door soldaten de haven werden uitgejaagd. Dat weet ik niet, maar het is niet gebeurd dat er mensen zouden zijn weggejaagd.

()

U houdt mij voor dat ik op 19 april 2006 heb verklaard dat het rustig was op de kade en dat ik geen soldaten in uniform heb gezien. Dat klopt.

()

U vraagt of ik wel eens heb gezien dat er wapens, munitie en of afweergeschut vanuit het ruim van het schip met behulp van de kranen op het schip werden gelost. Nee dat is onmogelijk.

()

U houdt mij voor dat volgens 1 getuige, die zegt dat hij de Antarctic Mariner in februari of maart 2001 in de haven van Buchanan heeft gezien, de kapitein van de Antarctic

Mariner met [verdachte] zou hebben gepraat en dat die kapitein tegen [verdachte] zou hebben gezegd dat de wapens in de ruimen 1 en 2 lagen. U vraagt mij om mijn reactie. Opmerking rechter-commissaris: het gaat om de getuige [medeverdachte 4], laatste alinea pagina 1 eerste alinea pagina 2.

Ik schrik hier echt van als ik dit hoor wat die getuige zegt. Het kan toch niet dat zoiets is gebeurd. U houdt mij voor dat volgens deze getuige [verdachte] ook nog bedankt zou hebben gezegd tegen de kapitein. Ik herhaal dat ik er echt helemaal niets van af weet.

()

U vraagt of er in Ponglai is ingeladen. Ja. Dat was wederom general cargo. U vraagt of er daar wapens en munitie is ingeladen. Ik vind het vervelend worden dat u de vraag 10 keer stelt, maar ook daar is het niet gebeurd.

()

U vraagt of er in Singapore wapens of munitie is ingeladen. Nee.

()

U vraagt mij of ik toen ik meeging met de duty officer om te kijken wapens of munitie heb gezien. Natuurlijk waren er geen wapens.

()

U houdt mij voor dat dezelfde getuige die heeft verklaard dat hij [verdachte] heeft gezien samen met een kapitein ook heeft verklaard dat hij in het ruim van de Antarctic Mariner houten kratten heeft gezien waar papiertjes op waren gelijmd met het opschrift AK-47. U vraagt mij om mijn reactie. Ik vraag u: Waarom heeft deze getuige niet aan de kapitein gemeld? Ons schip is bedoeld voor goederen en niet voor wapensmokkel.

U vraagt of ik wel eens mensen in militaire uniform op de Antarctic Mariner heb gezien. Ik vraag u: Hoe kan ik militairen aan boord hebben gehad? U vraagt mij of het aan mij wordt doorgegeven als iemand aan boord van het schip komt. Als wij aankomen in de haven, moeten wij de douane en de agent waarschuwen. U herhaalt uw vraag. Normaal komen alleen arbeiders aan boord voor het laden en lossen. Als niemand er naar kijkt weet ik natuurlijk niet wie er op het schip komt Maar er staan 24 uur per dag 2 mensen bij de trap die toegang geeft tot het schip om toezicht te houden wie op het schip komt. Dat is in 3 ploegen verdeeld. Dit is overeenkomstig de regels van het schip.

()

U vraagt of ik wel eens vrachtwagen van het leger heb gezien in Buchanan, waarop vracht van de Antarctic Mariner werd geladen. Dat heb ik niet gezien.

()

U vraagt mij of ik wel eens mensen met geweer heb gezien in de haven van Buchanan. Nee.

()

U vraagt mij of ik wel eens de presidentiele helikopter heb zien landen in de haven van Buchanan Nee, ik vraag u: is dit een grap of zo? U houdt mij voor dat een getuige tijdens een reis, mogelijk niet mijn reis, heeft gezien dat er tijdens het lossen kratten naar beneden kapot zijn gevallen en dat daar wapens uit kwamen. Ik heb zoiets niet gezien en van niemand gehoord. De reactie van de bemanning zou in een dergelijk geval een reactie van erge schrik zijn geweest.

()

U vraagt of het ooit is gebeurd dat er met behulp van een groot groen net waar kratten in zaten, de kratten uit het ruim van het schip werden gelost. Dat kan ik mij niet herinneren. Ik vraag u: wat zou de reden zijn om op een dergelijke wijze met behulp

van een net te lossen? Op een nadere vraag van de advocaat-generaal antwoord ik dat wij niet met netten werken tijdens het lossen.()

4.12

Getuige **[naam bemanningslid C]** heeft verklaard vanaf 2002 op het schip als kapitein te hebben gewerkt. Ook deze getuige heeft verklaard, behalve de mensen van de beveiliging, geen soldaten in de haven te hebben gezien en dat het laden en lossen door stuwadoors is gedaan. Ook hij heeft nooit iets gehoord over smokkel van wapens toen hij aan boord heeft gewerkt. Op de vraag:

“Hoe werden de goederen bij aankomst in Buchanan gelost?”,

heeft (ook) deze getuige geantwoord: *“De stuwadoors losten de goederen en gebruikten daarvoor de kranen aan boord van het schip.”*

In een nadere verklaring (van 16 december 2005) is deze getuige gevraagd: *“Vraag 27. Behalve de havenarbeiders, waren er nog andere mensen die ook de lading losten?”*

Antwoord 27: Er was niemand. Er waren alléén de havenarbeiders.

Vraag 28: Door verschillende getuigen is verklaard dat een deel van de lading van de Antarctic Mariner bestond uit wapens voor Liberia. Kunt u dit bevestigen?

Antwoord 28: Ik weet het niet. Ik heb nooit in de lading wapens gezien. ()

()

Vraag 29: Bent u van mening dat getuigen hierover leugenachtig verklaren?

Antwoord: Ik heb van niemand gehoord dat er wapens waren.”

()

Vraag 31: Kunt u een reden geven waarom getuigen leugenachtig zouden verklaren over het feit dat zij gezien hebben dat de Antarctic Mariner wapens bracht in de haven van Buchanan?

Antwoord 31: Ik weet echt niet of andere getuigen de waarheid zeggen of dat ze liegen. Ik weet echt niet dat er wapens in het schip waren.

()

Vraag 32: Kunt u verklaren dat door meerder getuigen onafhankelijk van elkaar wordt verklaard over: Het grote wapen (onder een zeil) op het dek van de Antarctic Mariner?

Antwoord 32: De lading was in het schip. Alleen één keer vervoerden wij een klein stalen schip op het dek. Maar verder hadden wij nooit lading op het dek vervoerd en over dit kleine schip hebben wij geen zeil gedaan.

()

Vraag 54: Heeft u tijdens uw bezoek aan Buchanan ook contact gehad met lokale functionarissen?

Antwoord 54: Ja, omdat de lokale functionarissen van de douane, het immigratiekantoor en de quarantaine aan boord van het schip kwamen, heb ik met hen contact gehad. En omdat de beambte van de haven ook aan boord van het schip kwam, had ik ook met hem contact. Ik had alleen contact met de mensen die aan boord kwamen.

()

Vraag 66: Kent u [verdachte] in relatie tot wapenhandel?

Antwoord 66: Zelfs zijn naam ken ik niet. Daarom kan ik hem niet kennen in relatie tot de wapenhandel. Ik heb nooit Europeanen in Buchanan ontmoet. In ander havens heb ik ook geen Europeanen ontmoet en gezien. Er kwamen geen Europeanen aan boord van het schip “Antarctic Mariner”.

(vindplaats Sessie doos 1/7, doos 5 pv politie getuigen ordner 1 van 2, pag. 384-438).

4.13

Volledigheidshalve wordt nog opgemerkt dat zich in het dossier soortgelijke verklaringen bevinden van andere bemanningsleden, zoals [naam bemanningslid D], 1^e officier aan boord van de Antarctic Mariner en [naam bemanningslid E], bevrachtingsofficier. Ook deze getuigen hebben -daarnaar expliciet gevraagd- verklaard nooit wapens aan boord te hebben gezien of daarover te hebben gehoord; nooit te hebben waargenomen dat wapens werden geladen of ontladen aan of van boord van dat schip; nooit militairen in de haven te hebben waargenomen; wel te hebben waargenomen dat de goederen telkens door lokale stuwadoors onder toezicht van de bemanning werden gelost.

4.14

Juist de omstandigheid dat het hof Den Haag verdachte heeft vrijgesproken en in zijn arrest gewezen heeft op uitgebreide documentatie en tientallen verklaringen waarin wordt aangegeven dat deze getuigen nooit hebben gezien of gehoord dat wapens of munitie in de haven van Buchanan uit schepen van OTC zoals de Antarctic Mariner werden gelost en (vervolgens) werden vervoerd, terwijl de functie die werd uitgeoefend toch zicht op dergelijke activiteiten zou moeten hebben opgeleverd en het O.M. zich na de gemotiveerde vrijspraak van het hof Den Haag in de procedure bij het hof in 's-Hertogenbosch toch nog steeds bleef baseren op de belastende -en door de verdediging betwiste- andersluidende verklaringen van getuigen, is voor de verdediging aanleiding geweest om de tientallen ontlastende verklaringen en documentatie nog meer te willen doen ondersteunen door verklaringen van andere omstanders/ooggetuigen. Dat het O.M. dan aanvoert dat dit overbodig is omdat verklaringen van andere ooggetuigen de inhoud van de verklaringen van de belastende getuigen weerspreekt, terwijl het O.M. zich kennelijk niets gelegen laat liggen aan de inhoud van die verklaringen, is dan ook ronduit Kafkaïens.

4.15

Dat het hof andere verzoeken, waaronder verzoeken van het O.M. tot het horen van getuigen en het verrichten van een schouw, heeft toegewezen, houdt niet in dat gesteld kan worden dat verdachte geen of onvoldoende belang zou hebben bij inwilliging van de door hem gedane verzoeken, indien die omstandigheid al in de wet zou kunnen worden ingelezen. De opgegeven getuigen kunnen beschouwd worden als (directe) ooggetuigen die een verklaring kunnen afleggen omtrent hetgeen zij destijds zelf hebben waargenomen. De aanname dat vanuit de Antarctic Mariner wapens zijn gelost betreft nu juist de kern van de zaak en de beschuldigingen; op dat moment juist ter plekke aanwezige derden zoals opvarenden van andere schepen zijn ooggetuigen die daarover kunnen worden ondervraagd. Niet kan worden gesteld dat het evident is dat de gevraagde getuigen geen nuttige bijdrage kunnen leveren zodat een rechtens te respecteren belang ontbreekt.

4.16

Daar komt nog bij dat indien het O.M. ter zitting verzoeken doet tot het verrichten van onderzoekshandelingen en die verzoeken vervolgens door het hof ongemotiveerd worden afgewezen, een daartegen aangevoerde klacht nimmer door de Hoge Raad zal worden afgewezen door te verwijzen naar het feit dat het hof wel verzoeken van de verdediging heeft toegestaan. Overigens merkt de verdediging ten aanzien van de schouw nog op dat uit het verhandelde ter terechtzitting in hoger beroep ook nog eens volgt dat de verdediging destijds tevergeefs het hof verzocht heeft personen te

(kunnen) horen die ten tijde van de schouw in de haven in bepaalde functies werkzaam waren en die derhalve nadere informatie zouden kunnen verschaffen.

4.17

In de conclusie is de A-G ook ingegaan op de tweede klacht, te weten dat (verkort zakelijk weergegeven) het hof ten onrechte heeft overwogen dat de verklaringen van de gevraagde getuigen geen afbreuk kunnen doen aan de stelling van het O.M. dat er wapens zijn gelost. De A-G interpreteert de overweging/beslissing van het hof zó, dat het hof zich heeft verplaatst in de stellingen van de verdediging, dat deze getuigen inderdaad zouden kunnen verklaren dat zij niet hebben waargenomen dat wapens van de Antarctic Mariner zijn gelost. Het is de verdediging niet duidelijk waarom deze verklaringen de stellingen van het O.M. niet zouden *kunnen* ontzenuwen. Dat zou immers slechts het geval kunnen zijn indien op dat moment reeds evident was dat de getuigen zouden verklaren dat zij blind zouden zijn of anderszins in hun waarnemingen zouden zijn beperkt, zodat zij het lossen van wapens niet eens hebben *kunnen* waarnemen. Terzijde wordt in dit verband (nogmaals) gewezen op de (pas na cassatie van het arrest van het hof Den Haag) boven tafel gekomen verklaring van de getuige A03, die immers heeft verklaard dat de wapens niet via Buchanan maar via een andere havenstad, Harper, zouden zijn ingevoerd, juist teneinde te voorkomen dat getuigen deze wapens zouden waarnemen (cassatie schriftuur VIII, pag. 30).

4.18

Volledigheidshalve wordt in verband met A03 nog opgemerkt dat niet zonder belang is dat de Hoge Raad in zijn eerdere arrest onder meer heeft overwogen dat het (wel gemotiveerde) oordeel van het hof Den Haag, dat de verklaringen van A03 en A04 op onderdelen als “onjuist, onverenigbaar met verklaringen van andere getuigen, dan wel anderszins als weinig geloofwaardig moeten worden aangemerkt”, ook niet voldoende zijn geweest om de afwijzing van het door het O.M. gedane verzoek tot het horen van die getuigen te kunnen dragen (overweging 3.4 HR 20 april 2010, NJ 2011,576, mnt. AH Klip).

4.19

Tenslotte wordt nog verwezen naar hetgeen in de schriftuur (1.10) is aangevoerd omtrent hetgeen het hof ‘s-Hertogenbosch in het arrest heeft overwogen, waaruit volgt dat het hof in het arrest -in de ogen van het hof klaarblijkelijk redengevende - feiten en omstandigheden heeft vastgesteld die door verdachte zijn betwist en waarover de getuigen ondervraagd konden worden, zoals (onder meer) het afsluiten van de haven; lossen van de wapens door militairen; uitdelen van (een deel van) die wapens in de haven. Ook in retrospectief opzicht kan niet worden gesteld dat verdachte bij het horen van de getuigen geen rechtens te respecteren belang heeft gehad.

4.19

Door de door de verdediging verzochte getuigen af te wijzen is niet alleen gehandeld in strijd met art 6 EVRM, maar ook de door de verdediging in het middel aangegeven Nederlandse bepalingen (zie o.m. ook HR 30 augustus 2016, JIN 2016,178, mnt. dB; HR 5 december 2017, NJ 2018,8).

Middel 2 [Naam scheepsdeskundige]

5.1

Teneinde niet in herhaling te vervallen wordt met betrekking tot dit middel slechts aangegeven dat het belang van het horen van de getuige [naam scheepsdeskundige] reeds is gegeven nu de A-G zelf al aangeeft dat het hof onderdelen van belastende getuigenverklaringen, die in strijd zijn met de verklaring van [naam scheepsdeskundige], niet of *nauwelijks* tot het bewijs heeft gebezigd (overweging 52). Een vrouw is zwanger of niet; een beetje zwanger is zwanger. Ook hierbij geldt overigens nog dat het hof Den Haag verdachte heeft vrijgesproken, en daarbij heeft aangegeven dat belastende verklaringen onbetrouwbaar zijn, en daarbij (onder meer, maar expliciet) gewezen heeft op de omstandigheid dat 'een niet gering aantal getuigen' met stelligheid heeft verklaard over zaken waarvan 'objectief' kan worden vastgesteld dat deze niet juist kunnen zijn of op zichzelf genomen al bepaald ongeloofwaardig zijn en daarbij ook heeft gewezen op de wijze waarop de Antarctic Mariner volgens de getuigen zou zijn ontladen (2.5 schriftuur; zie voorts HR 27 september 2011, NJ 2011,454).

Middel 3 Getuigen [getuige 8], [getuige 9] en [getuige 10]

6.1

Ook ten aanzien van dit middel zal slechts kort worden ingegaan op de conclusie. In zijn conclusie legt de A-G de beslissingen van het hof d.d. 29 oktober 2014 en 17 november 2014 zo uit, dat met de aanduiding: "het hof wijst de verzoeken af, nu het hof de noodzaak hiervan () thans nog niet is gebleken. Er heeft immers in juli 2012 een schouw plaatsgevonden van de loop en de haven van Buchanan, terwijl het hof nog in afwachting is van de resultaten van de schouw" bedoeld is te zeggen dat het verzoek (definitief) is afgewezen, omdat op dat moment dus al de noodzaak niet is gebleken.

6.2

In de visie van de verdediging staat deze uitleg haaks op de tekst. Indien op dat moment reeds bedoeld was aan te geven dat de definitieve beslissing was genomen, is immers onbegrijpelijk dat daarbij gewezen wordt naar resultaten van toekomstige onderzoeken, waarmee het hof op dat moment nog niet bekend was.

Middel 19 [getuige 13]

7.1

Zoals in de schriftuur is weergegeven is door de verdediging uitdrukkelijk en onderbouwd verweer gevoerd tegen het gebruik van de bij de politie afgelegde verklaring van [getuige 13], voor welk verhoor de verdediging niet was uitgenodigd. Hierbij is onder meer aangevoerd dat de door deze getuige afgelegde verklaring door de rechtbank en hof Den Haag niet als bewijsmiddel is gebruikt, en dat het Openbaar Ministerie opeens bij requisitoir op deze verklaring heeft gewezen, en deze verklaring dus -anders dan de rechtbank en het hof Den Haag- wel als redengevend bewijsmiddel beschouwt. Voorst is aangevoerd dat deze getuige weliswaar bemanningslid is geweest van de Antarctic Mariner, maar geen ooggetuige is geweest van het laden en lossen van het schip in de haven van Buchanan in de ten laste gelegde periode. De getuige zou van een ander, wiens identiteit hij niet meer weet, hebben vernomen dat

destijds de eigenaar van het schip, de heer [bestuurder OTC], wapens naar Libië zou hebben vervoerd.

7.2

In de schriftuur is onder meer aangevoerd dat de verdediging het voorwaardelijk verzoek heeft gedaan de getuige te horen, indien het hof de verklaring van deze getuige voor het bewijs zou gebruiken. In de schriftuur is hetgeen de raadvrouw te dier zake heeft aangevoerd letterlijk opgenomen. Hierbij is ook gewezen op het feit dat de getuige heeft aangegeven dat de getuige voorafgaand aan zijn verklaring door de verbalisanten als vaststaand feit is voorgehouden dat de Antarctic Mariner wapens heeft vervoerd, terwijl dat nu juist moest worden onderzocht. Voorts is aangevoerd dat de getuige eerder media heeft gelezen, waarin over het wapenverhaal is geschreven. Voorts is aangevoerd dat deze getuige in een logboek over een 'speciale reis' heeft gelezen, zodat de vraag is waaraan de getuige in het logboek heeft kunnen zien dat er in 2000 of 2001 een speciale reis is gemaakt en wat zo'n reis inhoudt. In cassatie is er (onder meer) over geklaagd dat het hof niet op dit verzoek heeft gerespondeerd. In de schriftuur is ook aangevoerd dat de in zeer algemene termen in het arrest gestelde overweging/beslissing van het hof, dat "ten aanzien van de verzochte getuigen, te weten de getuigen die door het hof (een deel van een) verklaring voor het bewijs heeft gebruikt", de noodzaak niet tot het horen is gebleken, "gelet op hetgeen de verdediging in vrij algemene termen heeft aangevoerd", ontoereikend is.

7.3

In de conclusie stelt de A-G dat het hof hierop wel heeft gereageerd, doordat het hof in een algemene overweging ten aanzien van de betrouwbaarheid van getuigen, aan te hebben gegeven dat en waarom het hof de verklaring van de getuige betrouwbaar heeft geacht. Nu het hof daarbij evenwel niet heeft betrokken dat:

- deze getuige gehoord is zonder de verdediging in de gelegenheid te stellen daarbij aanwezig te zijn;
- de rechtbank (en het hof Den Haag) de verklaring niet tot het bewijs heeft gebruikt;
- het Openbaar Ministerie desondanks in haar requisitoir een beroep op deze verklaring heeft gedaan;

en de verdediging daarnaast uitdrukkelijk heeft gesteld dat:

- de getuige voorafgaande aan zijn verklaring ten onrechte is voorgehouden dat vastgesteld is dat de Antarctic Mariner wapens heeft vervoerd;
- de getuige eerder media heeft gelezen, zodat de weergave van zijn verklaring (ook) daardoor kan zijn beïnvloed;
- de getuige heeft aangegeven dat hij in het logboek iets heeft gelezen over een speciale reis en het de vraag is waaraan hij dat in het logboek heeft ontleend en wat een dergelijke speciale reis inhoudt,

kan niet worden gesteld dat onduidelijk zou zijn over welke vragen de verdediging nadere opheldering had gewild en dat het horen van de getuige tot een ander oordeel over de betrouwbaarheid zou hebben kunnen leiden, heeft het hof gehandeld in strijd met art. 6 EVRM en/of is de afwijzing van het verzoek onvoldoende met redenen omkleed.

Middel 8 Collusie en horen getuigen

8.1

In cassatie is aangevoerd dat (verkort zakelijk weergegeven) de raadvrouw in hoger beroep heeft aangevoerd dat het argument van (verkort zakelijk weergegeven) 'collusie', in de procedure veel eerder door het O.M. is gebruikt, maar na verweer/nadere bestudering/onderzoek door het O.M. in die procedure bij de rechtbank Den Haag en Hof Den Haag niet meer is herhaald, zodat de verdediging door het opnieuw van stal halen van dit argument verbaasd was.

8.2

In de schriftuur is erop gewezen dat de raadvrouw uitdrukkelijk heeft aangevoerd dat de verklaringen van de getuigen, die beweren onder druk te zijn gezet om hun bij de politie afgelegde verklaringen te wijzigen, niet juist zijn en ook niet juist kunnen zijn, (alleen al) omdat de verdediging/verdachte niet op de hoogte was en kon zijn van het feit dat deze getuigen verklaringen hadden afgelegd en dus ook niet van de inhoud van de -te wijzigen- verklaringen. Daarbij is uitdrukkelijk gewezen op de periode waarop de getuigen stellen onder druk te zijn gezet om die verklaringen te wijzigen, terwijl op dat moment de verklaringen (nog) niet aan de verdediging waren verstrekt. Waarom zal/zou een verdachte een getuige onder druk zetten om verklaringen te *wijzigen*, indien de verdachte met het bestaan van die verklaringen, laat staan van de inhoud ervan, niet bekend is en ook niet bekend kan zijn?

8.3

Zoals in de schriftuur aangegeven is hetgeen door de verdediging is aangevoerd niet door het O.M. en het hof weersproken. In de conclusie stelt de A-G dat de selectie en waardering van bewijsmateriaal voorbehouden is aan de feitenrechter en dat het hof zijn vaststellingen uit de wettige bewijsmiddelen heeft kunnen afleiden (overweging 122). Hoewel de conclusie dit niet nader adstrueert, zullen deze bewijsmiddelen waarschijnlijk bestaan uit (nu juist) de verklaringen van de getuigen die stellen onder druk te zijn gezet hun verklaringen te wijzigen. Dit is in de visie van de verdediging in strijd met de eisen van een eerlijk proces en/of onbegrijpelijk. Een vergelijking met de Schiedammer Parkzaak dringt zich (wederom) op. Ook daar is aangenomen dat een verdachte toch echt best wel ten tijde van het delict op de plaats van delict was, alhoewel uit objectieve gegevens volgde dat dit niet mogelijk was.

8.4

In de conclusie gaat de A-G ook in op hetgeen door de raadvrouw heeft aangevoerd, namelijk dat de [getuige 7] heeft verklaard dat hij (ook) onder druk is gezet door [betrokkene 1], en dat de verdediging heeft aangevoerd dat [betrokkene 1] sedert 28 mei 2015 niet meer in Liberia is geweest. In de conclusie stelt de A-G dat deze stelling niet is onderbouwd. De A-G ziet hierbij over het hoofd dat (in de schriftuur letterlijk geciteerd is hetgeen door) de raadvrouw ter zitting d.d. 17 maart 2017 is aangevoerd: "Bijgaand overhandig ik u een verklaring van de vrouw en dochter van [betrokkene 1], en een kopie van het paspoort van [betrokkene 1] waaruit die afwezigheid blijkt (bijlage G en F)" (onderstreping RJB).

8.5

Zoals in de schriftuur is aangegeven heeft de raadvrouw ter zitting voorts het voorwaardelijke verzoek gedaan [betrokkene 1], zijn vrouw en dochter als getuigen te horen. Ten aanzien van [betrokkene 1] is daarbij zelfs gewezen op de mogelijkheid hem via facetime of skype te horen. Nu het hof mede heeft gelet op de verklaring van [getuige 7] ten aanzien van de beweerde druk en het hof de verdediging niet in staat heeft gesteld zich daartegen te verweren door het horen van de getuige(n), waaronder [betrokkene 1], heeft het hof art. 6 EVRM geschonden.

8.6

Zoals in de schriftuur is aangegeven moet (pas) uit het arrest van het hof ook worden afgeleid dat het hof gemeend heeft aan allerlei -wel in het dossier opgenomen- ontlastende verklaringen voorbij te kunnen gaan en deze dus niet mee te laten wegen in de bewijsvraag, omdat volgens het hof een aantal andere getuigen beweren door of namens verdachte onder druk te zijn gezet, zonder deze getuigen zèlf daarnaar ter zitting te ondervragen en de verdediging in staat te stellen deze beweringen te laten toetsen. Nog en zelfs afgezien van de omstandigheid dat verdachte in de vorige instantie integraal was vrijgesproken, mede op basis van die ontlastende verklaringen, getuigt een dergelijke handelswijze van een grove schending van beginselen van een behoorlijke procesorde en/of fair trial. De verdachte heeft i.c. immers pas bij het eindarrest vernomen dat het hof gemeend heeft genoeg te kunnen nemen met slechts een deel van het dossier en niet te hebben gelet op ontlastende verklaringen van getuigen.

IV. GETUIGENBEWIJS

Middel 9 Wettelijk systeem

9.1

Aan een bewezenverklaring moeten hoge eisen worden gesteld. De rechter zal in het algemeen moeten afgaan op verklaringen van derden of andere bronnen. Het kan zijn dat een getuige onbetrouwbaar is of dat er zich een toevallige samenloop van omstandigheden van gebeurtenissen heeft voorgedaan, die verenigbaar is met voorhanden bewijsmateriaal, maar die juist inhoudt dat de verachte niet schuldig is (GJM Cortsens, MJ Borgers en T Kooijmans, Het Nederlands strafprocesrecht, Kluwer, 9^e druk, pag. 795, waarin verwezen wordt naar de Gebroeders Karamazow van Dostojewski). De rechter zal zich steeds bewust moeten zijn van zo'n mogelijkheid. Hij, maar ook daaraan voorafgaand politie en justitie, zal steeds een open oog moeten hebben voor alternatieve hypothesen (GJM Cortsens, MJ Borgers en T Kooijmans, t.a.p.). Hij zal zich steeds moeten afvragen of de aannames waarvan hij expliciet of impliciet uitgaat, wel juist zijn: als hij de ene getuigenverklaring wel en een andere niet accepteert, waarop baseert hij dat oordeel dan? Acht hij de ene getuige een beter observant dan de andere? Waarop zijn die oordelen gebaseerd? (GJM Cortsens, MJ Borgers en T Kooijmans, t.a.p.). Bij getuigenbewijs past voorts de algemene waarschuwing dat dergelijk bewijs met de nodige voorzichtigheid tegemoet moet worden getreden. De rechter moet zich realiseren dat de motieven van getuigen wel eens anders kunnen zijn dan de wens om zo objectief mogelijk te verklaren over hetgeen men heeft waargenomen of ondervonden. Zo kan een getuige onder druk

van derden de positie van de verdachte pogen te verslechteren. Voorst kan een getuige zich hebben laten leiden door zijn fantasie (GJM Cortsens, MJ Borgers en T Kooijmans, a.w., pag. 817/818).

9.2

In Middel 9 is betoogd dat het hof ten onrechte getuigenverklaringen voor het bewijs heeft gebruikt, terwijl het hof zelf heeft vastgesteld dat de inhoud van deze verklaringen onjuist is voor zover daarin (onder meer) verklaard is over een periode of locatie van handelingen en/of gedragingen. In de schriftuur en conclusie zijn de overwegingen aangehaald. In het arrest heeft het hof een opsomming gegeven van omstandigheden die -in de ogen van het hof- mee kunnen brengen dat de inhoud van verklaringen van Liberiaanse getuigen onjuist is. Het hof wijst daarbij op (verkort zakelijk weergegeven) het tijdsverloop. Voorst heeft het hof gewezen op (verkort zakelijk weergegeven) cultuurverschillen tussen de Liberiaanse samenleving en de Nederlandse samenleving. Daarnaast wijst het hof er onder meer op dat getuigen zichzelf de mogelijkheid willen geven voor een alternatieve uitleg van hun verklaringen, mocht een dergelijke ontsnappingsmogelijkheid goed van pas komen. Daarnaast zouden getuigen traumatische gebeurtenissen hebben ondergaan en zou schaamte en eigen belang een rol kunnen spelen.

9.3

De beschrijving van de Liberiaanse samenleving, waarbij gewezen is op de woelige tijden; de overwegend mondelinge overlevering in plaats van een schriftelijke; taalverschillen; weinig interesse in de klok; laag onderwijsniveau e.d. komen overeen met een beschrijving van Europa ten tijde van de Middeleeuwen. Deze 'donkere' periode werd onder meer ontsierd door heksenjacht. In Braunschweig zijn uitvoerige documenten bewaard gebleven van het proces tegen Anna Roleffes, ook wel bekend als 'Tempel Anneke'. Deze vrouw werd op 6 juni 1663 aangehouden. Het proces duurde van 25 juni 1663 tot en met 30 december 1663. In dit proces zijn vele getuigen gehoord. Zo heeft Hans Hervaus uit Harxbütel verklaard dat hij door toedoen van de aangeklaagde plotseling ziek is geworden. Volgens Henning Roloff uit Wenden is ook hij door de vrouw ziek geworden. Uiteindelijk is de vrouw schuldig bevonden en terechtgesteld (zie o.m. P. Morton, *The trial of Temple Anneke: Records of a Witchcraft Trial in Brunswick, Germany, 1663*, University of Toronto Press)

9.4

Naar aanleiding van het gevoerde verweer heeft het hof overwogen dat het hof "in geval van *herhaalde* contradicties of lacunes in een verklaring in *sommige* gevallen aanleiding te hebben gezien deze buiten beschouwing te laten, *tenzij* de desbetreffende getuigenverklaring, voor zover *relevant*, bevestiging vindt in ander bewijs" (cursivering RJB). Daarbij heeft het hof in het geval van 'ondergeschikte discrepanties (bijvoorbeeld de precieze data) in verklaringen van getuigen', deze verklaringen niet op voorhand als onbetrouwbaar beoordeeld.

9.5

Deze tekst laat -anders dan de A-G stelt- geen andere uitleg toe dat dan dat het hof een verklaring (pas) kennelijk als niet betrouwbaar beoordeelt en/of als bewijsmiddel niet toelaat indien sprake is van *herhaalde* contradicties of lacunes. Een enkele contradictie, dus tegenstrijdigheid, kan dus niet leiden tot het niet bezigen van een belastende verklaring als bewijsmiddel. Dit is in strijd met het wettelijk bewijsstelsel.

Herhaalde contradicties/lacunes leiden in de ogen van het hof ook niet (eens) tot het niet kunnen/mogen bezigen van die verklaring als bewijsmiddel. Dit is pas het geval in *sommige* gevallen, *tenzij* de inhoud bevestiging vindt in ander bewijsmateriaal. Het bezigen van één contradictie is in de visie van de verdediging in strijd met het wettelijk bewijsstelsel, zoals uiteengezet in de schriftuur. Het gebruiken van *herhaalde* contradicties leidt nog meer tot tegenstrijdigheden/onduidelijkheden in de bewijsvoering, ook al zou de inhoud bevestiging vinden in ander bewijs (die dan mogelijk zelf ook contradicties/lacunes bevat?).

9.6

Zoals in de schriftuur (9.6) is aangegeven, kan een getuige zich (te goeder trouw) vergissen. Dan zal in ieder geval wel duidelijk moeten zijn wat de getuige dan volgens het hof heeft bedoeld en wat het hof heeft willen vaststellen. Dat sprake is van een te goeder trouw gemaakte vergissing is in hoger beroep ten aanzien van belastende getuigen uitdrukkelijk betwist, waarbij gewezen is op (onder meer) het feit dat de getuigen zichzelf meermalen hebben tegengesproken op tal van niet ondergeschikte punten, zoals bijvoorbeeld de periode, de wijze waarop en door wie het schip werd gelost; bij welk leger (nota bene: Lurd of troepen van Taylor) de getuige gediend heeft in relevante perioden, e.d. De door het hof opgevoerde omstandigheden dat een getuige analfabeet is; getraumatiseerd is; het tijdsverloop e.d. kunnen deze tegenstrijdigheden en aperte onjuistheden juist niet verklaren. Dat 'de bewijsvoering vragen openlaat of zelfs oproept over bijvoorbeeld de wijze waarop twee feitelijkheden zich beide naast elkaar hebben voorgedaan' zoals ook de A-G kennelijk in zijn conclusie (overweging 148) constateert, dient (ook) in een zaak als de onderhavige niet te worden genegeerd en onder het tapijt te worden geschoven.

9.7

Het bovenstaande klemt te meer nu de A-G in de conclusie niet ingaat op de ook in de schriftuur (9.7) aangevoerde klacht, waarin betoogd is dat de verdediging uitdrukkelijk heeft betwist dat de getuigen getraumatiseerd waren en/of analfabeet waren; daaromtrent ook niet konden worden bevraagd en het hof ook hierop niet heeft gereageerd. Bovendien heeft de A-G in zijn conclusie niet mede in ogenschouw genomen hetgeen in de schriftuur (9.1) is aangevoerd, te weten dat de verdediging heeft aangevoerd dat de wijze van verhoor geleid heeft tot onjuiste c.q. onbetrouwbare verklaringen; de verdediging niet altijd in staat is gesteld belastende getuigen te (doen) horen; door de verdediging gestelde vragen gedurende het proces zijn belet (vanwege het ingevolge het eerdere arrest van de Hoge Raad nog moeten horen van de getuigen A03 en A04); en het hof in het arrest zelf nog heeft vastgesteld dat het opsporingsonderzoek in de eerste fase van dat onderzoek niet transparant heeft plaatsgevonden en dat 'aanvankelijk' door de CIE en opsporingsambtenaren bij de verhoren vaak weinig kritisch is doorgevraagd en aan de rechten van de verdediging tekort is gedaan.

9.8

Zoals uiteengezet in de cassatie schriftuur is (voorts en) thans in cassatie niet duidelijk of de in bewijsmiddelen weergegeven data de data betreffen waar de gedragingen/handelingen zouden zijn verricht, ook al omdat het hof niet heeft aangegeven welke data in de voor het bewijs gebruikte verklaringen dan bedoeld zijn, noch is aangegeven op basis van welke feiten/omstandigheden het hof dit heeft vastgesteld.

9.9

Terzijde wordt nog opgemerkt dat de A-G in zijn conclusie ten aanzien van een groot aantal verklaringen van getuigen (vervolgens) aangeeft dat verklaringen weliswaar tegenstrijdig en/of ongerijmd/niet juist zijn, maar dat deze gebreken (afzonderlijk beschouwd) niet tot cassatie kunnen leiden (zie hiervoor o.m. zijn overwegingen 178, 179, 202, 210, 220, 221, 308).

9.10

Deze reactie is vanzelfsprekend niet bedoeld om het in hoger beroep gevoerd verweer en hetgeen in de cassatie schriftuur is aangegeven te herhalen. Nu de A-G kennelijk van mening is dat in cassatie de werkwijze van het hof 's-Hertogenbosch om uiterst selectief uit hetgeen getuigen tegenstrijdig, onmogelijk of anderszins weinig betrouwbaar of plausibel hebben verklaard, enkele graantjes (want: belastend) te putten, in cassatie niet getoetst kan of behoeft te worden, wordt hieronder een zeer korte bloemlezing gegeven van een aantal onzinnigheden/ongerijmdheden/tegenstrijdigheden/onmogelijkheden. De onjuistheden ten aanzien van het beweerde signalement van verdachte zijn daarbij niet opgenomen nu dat hierboven (2.3) is aangegeven. De onjuistheden/onwaarschijnlijkheden/onmogelijkheden in en van de verklaringen van [medeverdachte 4], [getuige 7] en [getuige 15] zullen overigens hieronder in een aantal aparte gedeelten nog nader aan bod komen. In deze paragraaf zullen slechts wat voorbeelden worden gegeven van onjuistheden/onwaarschijnlijkheden/ onmogelijkheden/evidente tegenstrijdigheden in/van verklaringen van deze en andere getuigen -zeer kort- worden aangestipt. Om de omvang van deze reactie ook niet te laten uitdijen, zal per getuige slechts een paar voorbeelden worden gegeven:

- [medeverdachte 9]: verklaart te hebben gevochten voordat Charles Taylor president werd (1997!); maar ook dat hij na juni-augustus 2000 niet meer heeft gevochten, en verklaart in strijd daarmee dat hij gevochten heeft bij Voinjama, waar pas eind 2001/2002 is gevochten;
- [medeverdachte 4]: verklaart (gedetailleerd) over 4X binnenkomst van de Antarctic Mariner met wapens, maar stelt daarna dat er alleen in maart 2001 en in november 2011 wapens aan boord zijn geweest, maar verklaart in weer een andere verklaring ook dat in maart 2001 geen wapens zijn aangevoerd met het schip (dat overigens ook nooit in maart 2001 in Buchanan is geweest); verklaart in de ene verklaring nooit burgers te hebben gedood terwijl hij in een andere (3^e) verklaring aangeeft burgers, waaronder vrouwen en kinderen, te hebben vermoord;
- [getuige 5]: heeft waargenomen dat op 7 oktober 1999 de Antarctic Mariner is aangekomen in Buchanan, terwijl het schip pas in 2000 door OTC is gekocht en de 1^e aankomst pas in april 2000 is geweest;
- [medeverdachte 11]: heeft waargenomen dat de Antarctic Mariner voor de eerste keer met wapens in Buchanan in november 1999 is aangekomen, dus voordat het schip überhaupt door OTC is gekocht en daarnaast het hof 's-Hertogenbosch ook nog eens heeft vastgesteld dat bij de 1^e aankomst geen wapens aan boord waren en/of uitgeladen zijn;
- [getuige 11]: verklaart specifiek in december 2000 een levering te hebben waargenomen, terwijl dit niet gebeurd kan zijn nu de Antarctic Mariner in of rond die maand niet in Buchanan is geweest;

- [medeverdachte 6]: verklaart bij de politie uitgebreid en gedetailleerd over het ophalen van wapens op Robertsfield, maar verklaart bij de R-C daar nooit te zijn geweest en ook nooit daarover bij de politie over te hebben verklaard; verklaart in mei 2002 door Lurd gevangen te zijn genomen en vanaf dat moment zich bij Lurd te hebben aangesloten, maar verklaart ook in 2003 vanaf Buchanan wapentransporten te hebben begeleid;
- [medeverdachte 8] beweert eerst in 2002/2003 met het regeringsleger tegen Lurd te hebben gevochten en in 2003 naar Lurd te zijn overgelopen, maar verklaart later daarentegen vanaf 2001 tot 2006 bij Lurd in allerlei functies tegen het regeringsleger te hebben gevochten; in de ene verklaring is hij in Foya commander voor het regeringsleger en in een andere in Foya commander voor Lurd; ziet verdachte in de ene verklaring voor het eerst voor 2000 in Kungboh, dan weer voor het eerst in Bomi Wood, dan weer voor het eerst eind 2001 op een terrein waar ook ninja's rondlopen;
- [medeverdachte 5]: verklaart bodyguard te zijn geweest van de Chief of Security Generaal Kpelleboy van OTC, terwijl er geen Generaal Kpellehboy heeft bestaan; weet geen enkele naam te noemen van collega's behalve dan een zekere [naam] terwijl de enige [naam] in het dossier [getuige 36] is die zich een vriend noemt van [medeverdachte 5] maar die zelf verklaart in die periode als soldaat voor Lurd te hebben gevochten;
- [medeverdachte 10]: verklaart in de ene verklaring in Kle te hebben gevochten voor het leger van Charles Taylor tegen Lurd en in een andere verklaring in Kle te hebben gevochten voor Lurd tegen Charles Taylor; verklaart de ene keer door Lurd gevangen te zijn genomen bij een hinderlaag bij Lofa Bridge (100 km van Monrovia); de andere keer bij een hinderlaag bij Kle (25 km van Monrovia) maar ook (en weer) anders bij een hinderlaag bij Tubmanburg (60 km van Monrovia; verklaart overigens tegenstrijdig over door hem beweerdelijk uitgeoefende functies bij OTC en tegenstrijdig over (bijvoorbeeld) degene die hem heeft aangenomen en weet ook niet (eens) waar locaties van OTC zich hebben bevonden;
- [medeverdachte 7]: verklaart in de ene verklaring niet te hebben gevochten in Lofa en in de andere wel; beweert als radio operator voor OTC te hebben gewerkt, maar plaatst de locatie van zijn kantoor in de ene verklaring in de Loop; in de andere op het hoofdkantoor en in weer een andere verklaring in een klein houten hutje vlak bij de pier in de haven van Buchanan; heeft in de ene verklaring geen onschuldige burgers gedood en in de andere 3 burgers onthoofd;
- [getuige 4]: heeft [medeverdachte 1] allerlei handelingen zien verrichten, terwijl uit gegevens volgt dat deze persoon op dat moment al eerder levensgevaarlijk gewond was geraakt en in een ziekenhuis werd verpleegd; beweert verdachte te hebben gesproken in Hotel Africa direct na de 'ambush' waarbij [medeverdachte 1] gewond is geraakt en Bassaboy gedood is, terwijl uit paspoortgegevens van verdachte direct volgt dat verdachte (in Abidjan was en) niet in Liberia was;
- [getuige 7]: geeft enerzijds in de ene verklaring aan dat zijn belangrijkste functie bij OTC het vervoeren van containers naar Monrovia was en in een ander verklaring geeft hij aan dat hij slechts één keer een container naar Moonravia heeft vervoerd;
- [getuige 15]: verklaart expliciet de hele nacht van 6 oktober 1999 in dienst te zijn geweest in verband met de aankomst van de Antarctic Mariner in de

haven op 7 oktober 1999; weet dat zeker omdat hij de naam had gelezen, terwijl het schip op dat moment nog niet eens was gekocht. In de ene verklaring geeft deze getuige aan dat Charles Taylor bij het vervoer van de containers vanaf de haven gebruik maakte van 'zijn eigen vrachtauto's, het waren grote vrachtauto's die voorzien waren van kentekens die begonnen met SSS, wat betekende "Special Security Services"', terwijl hij in een andere verklaring verklaart dat de containers op diepladers van MLTC/RTC werden vervoerd.

Middelen 15, 25 en 26; Groep Lurd/Lofa getuigen

10.1

In middel 15 is aangevoerd dat (verkort zakelijk weergegeven) het hof onvoldoende heeft gereageerd op het verweer/standpunt, dat de belastende getuigen [medeverdachte 6], [medeverdachte 8], [medeverdachte 10], [medeverdachte 5] en [medeverdachte 7], geen medewerkers van OTC/RTC zijn geweest, maar behoorden tot de tegen Taylor strijdende Lurd beweging. In middel 25 is aangevoerd dat (verkort zakelijk weergegeven) personeel van RTC/OTC niet heeft deelgenomen aan de strijd en/of oorlogsmisdrijven, waarbij (onder meer) gewezen is op verklaringen van de Amerikaanse militaire attaché; EU-onderzoeker [betrokkene 4] en de [deskundige 1]. Voorts is aangevoerd dat in hoger beroep is aangevoerd dat de getuigen [getuige 37], [getuige 4], [medeverdachte 6], [medeverdachte 8], [medeverdachte 10], [medeverdachte 5], [medeverdachte 7], [getuige 15], [getuige 11] en [getuige 34] (anders dan deze beweren) ook nooit in dienst zijn geweest van RTC/OTC, hetgeen blijkt uit loonlijsten/payrolls. In middel 26 is aangevoerd dat (verkort zakelijk weergegeven) bij OTC/RTC geen Kpellehboy werkzaam is geweest en de verklaringen van [medeverdachte 5], [medeverdachte 10], [getuige 4], [getuige 5], [medeverdachte 6] en [medeverdachte 7] om die reden dan ook geregiseerd en onjuist/onbetrouwbaar zijn. Hierbij is voorts aangevoerd dat (onder meer) slechts uit die verklaringen afgeleid kan worden dat verdachte aan het front aanwezig is geweest en (bijvoorbeeld) aanwijzingen heeft gegeven over te gaan tot het begaan van oorlogsmisdrijven, van welk feit verdachte zowel in 1^e aanleg als in hoger beroep door het hof Den Haag is vrijgesproken. Hieronder zal -kort- worden ingegaan op hetgeen de A-G in zijn conclusie heeft aangevoerd.

10.2

Zoals aangegeven, heeft de raadvrouw in hoger beroep aangevoerd dat een aantal belastende getuigen hebben aangevoerd dat zij in dienst waren van RTC/OTC, terwijl dat niet zo is geweest, hetgeen (onder meer) blijkt uit de payrolls/loonlijsten (Middel 25). Zoals aangegeven heeft het hof loonlijsten als bewijsmiddelen gebruikt (cassatieschriftuur 25.5). In zijn arrest heeft het hof Den Haag personeelslijsten van OTC overigens ook als 'harde' gegevens beschouwd (overweging 9.7, weergegeven op pag. 22 van de schriftuur). In de conclusie weersprekt de A-G niet de stelling van de verdediging, dat de door haar specifiek genoemde getuigen ([getuige 37], [getuige 4], [medeverdachte 6], [medeverdachte 8], [medeverdachte 10], [medeverdachte 5], [medeverdachte 7], [getuige 15], [getuige 11] en [getuige 34]), die dus beweren in dienst te zijn geweest van RTC/OTC, niet op die loonlijsten/payrolls voorkomen. De A-G stelt te dien aanzien dat het hof 'kennelijk' heeft aangenomen dat die lijsten niet zo volledig zijn dat een persoon die niet op die lijst voorkomt ook 'voor OTC/RTC relevante werkzaamheden heeft verricht' (randnummer 299). Dit is in het licht van

hetgeen de verdediging heeft gesteld en de waarde die het hof kennelijk zelf aan die lijsten heeft gehecht door deze wel als bewijsmiddel te hanteren, onbegrijpelijk.

10.3

In middel 15 is aangevoerd dat het hof niet gereageerd heeft op het verweer, dat de raadvrouw ter zitting in hoger beroep uitdrukkelijk en specifiek gewezen heeft op de vele tegenstrijdigheden en onjuistheden in de verklaringen van de (hierboven) genoemde [medeverdachte 6], [medeverdachte 8], [medeverdachte 10], [medeverdachte 5] en [medeverdachte 7]. Hetgeen de raadvrouw heeft aangevoerd is in de schriftuur letterlijk weergegeven. Hieruit blijkt dat de raadvrouw heeft aangevoerd dat de getuigen hebben gesteld dat zij destijds in dienst zijn geweest van RTC/OTC, terwijl uit de door de raadvrouw ter zitting aangehaalde en geciteerde verklaringen volgt dat deze getuigen apert onjuiste verklaringen hebben afgelegd over (onder meer, verkort zakelijk weergegeven) locaties van RTC en/of OTC en/of (ook) niet in staat zijn de (juiste) namen te noemen van die locaties en/of waar die locaties gelegen zouden zijn; namen van collega's/leidinggevenden; locaties en tijdstippen waar en waarop door wie zou zijn gevochten; wisselend verklaren over door hen zelf beklede functies en (zelfs) ook wisselend verklaren over bij welke strijdkrachten die betreffende functie werd bekleed (N.B. regeringsleger of Lurd); wisselend verklaren over gebruikt materiaal; aanwezigheid van 150 tot 200 'ninja's'; wisselend verklaren over waar/wanneer en hoe zij krijgsgevangen zouden zijn gemaakt; tegenstrijdig verklaren over door hen zelf begane misdrijven.

10.4

In de conclusie stelt de A-G onder meer dat het hof 'in algemene zin' wel degelijk en toereikend op de betrouwbaarheidsverweren heeft gerespondeerd. In het arrest ontbreekt evenwel een (voldoende) respons op dit verweer, waarin uitdrukkelijk en specifiek is aangevoerd dat deze groep van getuigen nu juist gekenmerkt wordt als een groep van getuigen die zich ten onrechte hebben voorgedaan als werknemers/personeel van RTC/OTC, terwijl deze getuigen altijd hebben behoord tot het kamp van de tegenstanders van het regeringsleger, te weten de Lurd beweging, hetgeen alleen al blijkt uit de omstandigheid dat deze getuigen allen stellen krijgsgevangen te zijn gemaakt van Lurd, terwijl zij (allen) over het tijdstip en locatie waarop dat heeft plaatsgevonden wisselend/tegenstrijdig hebben verklaard; en geen of onjuiste namen en locaties hebben genoemd van locaties van RTC/OTC.

10.5

In middel 26 is betoogd dat (verkort zakelijk weergegeven) (onder meer) de 'Lofa getuigen', te weten [getuige 4], [medeverdachte 5], [medeverdacht 10], [getuige 36], [medeverdachte 8] en [medeverdachte 7] verklaard hebben over een niet bestaand persoon Kpellehboy, die als functionaris van RTC/OTC aan hen opdrachten heeft gegeven, geregisseerd, onjuist en onbetrouwbaar zijn nu deze persoon nooit heeft bestaan. Hierbij is (onder meer) gewezen op de omstandigheid dat de getuigen verklaard hebben dat Kpellehboy bij een hinderlaag om het leven is gebracht en/of daarbij ook nog verklaard hebben nadien nog van deze opdrachten te hebben gekregen, terwijl objectief/onomstotelijk bewijsmateriaal voorhanden is dat een ander, genaamd Bassaboy, bij een hinderlaag om het leven is gekomen. In de conclusie geeft de A-G aan dat het arrest ten onrechte in het midden laat hoe het hof over het gestelde overlijden van Kpellehboy en Bassaboy oordeelt, maar dat dit niet tot cassatie kan leiden (overwegingen 307 en 308). Indien de getuigen ten aanzien van

de identiteit van Bassaboy en/of Kpellehboy geheel of gedeeltelijk onjuist zouden hebben verklaard, leidt dit -volgens hem- er niet toe dat de verklaringen van deze getuigen ook voor het overige onjuiste onbetrouwbaar zijn, te minder nu volgens het hof van enige sturing of instructie niet aannemelijk is geworden. Juist het feit dat een aantal getuigen allen verklaren over een niet bestaand persoon en/of over de naam van die persoon en/of over instructies die die niet bestaande persoon zelfs na zijn beweerde overlijden zou hebben verstrekt, wijst uit de aard hiervan op regie, overleg en/of sturing. Dit klemmt te meer nu ter terechtzitting in hoger beroep door de verdediging is aangevoerd dat onvoldoende onderzoek is verricht en de verdediging ook niet in staat is gesteld getuigen hieromtrent nader te ondervragen doordat vragen zijn belet.

Middel 10 [medeverdachte 4]

11.1

In het tiende middel is ingegaan op het door de verdediging gevoerd betrouwbaarheidsverweer van de door de getuige [medeverdachte 4] afgelegde verklaringen en het (subsidiar) gedane verzoek tot het doen van een reconstructie naar aanleiding van de wijze waarop deze getuige -volgens eigen zeggen- kisten met wapens uit de Antarctic Mariner had gelost en de mogelijkheid om vanaf het dek zonder portofoons te communiceren met iemand die in de ruimte van het schip verblijft. De wijze van lossen en de betrouwbaarheid van een verklaring daarover is ook aan bod gekomen in het arrest van het hof Den Haag. Deze heeft daarover onder meer vermeld:

“Vervolgens stelt het hof vast dat de verklaringen van verschillende getuigen - ook op vele, bepaald niet onbelangrijke punten – op zichzelf genomen al bepaald ongeloofwaardig zijn.

Wat bijvoorbeeld te denken van de mededeling dat een deel van de in kisten verpakte wapens uit het ruim (15 meter diep) van het schip langs een steile ladder op de wal werd gebracht, terwijl andere kisten met de kranen van het schip werden uitgelaten.” (9.14 van het arrest, geciteerd in cassatie schriftuur, pag. 26).

11.2

In de conclusie stelt de A-G dat het hof ongetwijfeld wel heeft willen onderschrijven dat het onaannemelijk is dat iemand een kist met tientallen vuurwapens op zijn rug een trap op draagt (overweging 104) en dat dit niet kan kloppen (overweging 164), maar meent desondanks dat het hof niet gehouden zou zijn te responderen op dit verweer, ondanks de omstandigheid dat het hof wel de verklaring van de getuige over de aanwezigheid van wapens aan boord van het schip en het lossen van wapen uit het schip als bewijsmiddel hanteert (overweging 157). Hetzelfde zou volgens de A-G gelden voor het gesprek tussen de op het dek staande verdachte en de in het ruim van schip zich bevindende getuige. Nu de verdediging uitdrukkelijk en onderbouwd en indringend verweer heeft gevoerd ten aanzien van de betrouwbaarheid van een getuige en daarbij uitdrukkelijk gewezen heeft op het feit dat sommige handelingen/gedragingen/waarnemingen van de getuige simpelweg feitelijk, natuurkundig en biologisch onmogelijk zijn, heeft het hof ten onrechte niet

gerespondeerd op dit verweer. In zijn verklaringen heeft de getuige immers nu juist zijn wetenschap van de aanwezigheid van wapens en de aanwezigheid van verdachte bij het lossen onderbouwd door te wijzen op de -ook dus in de ogen van de A-G- apert onjuiste/feitelijk onmogelijke handelingen/gedragingen te weten dat hij de kisten gevuld met wapens via een ladder uit het ruim heeft gedragen en vanuit het ruim een gesprek met verdachte over die wapens heeft kunnen voeren. In dit kader kan worden gewezen op bijvoorbeeld een alibi-verweer of een verweer waarin gewezen is op technisch onderzoek (zie in dit verband o.m. HR 7 juli 2009, NJ 2009, 407 en HR 19 februari 2008, NJ 2008,423,mnt. YB). Dit klemt te meer nu verdachte eerder is vrijgesproken (zie in dit verband ook nog HR 22 april 2014. NJ 2015, 60,mnt. BFK). Indien een getuige beweert te hebben waargenomen dat Koning Willem Alexander een baby heeft gebaard en vervolgens direct dat kind heeft geslagen kan en mag het niet zo zijn dat de feitenrechter het baren van het kind onmogelijk acht maar wel mishandeling bewezen acht op basis van zo'n verklaring. Verdachte handhaaft de cassatie klacht.

11.3

Ook de klacht dat het hof ten onrechte niet heeft gereageerd op het verzoek een reconstructie uit te voeren naar de wijze van communicatie tussen iemand (te weten: de door de getuige bedoelde verdachte) die zich op het dek bevindt en iemand die zich in het ruim van de Antarctic Mariner bevindt en de wijze van het uit het ruim dragen van de kisten acht de A-G niet terecht. De getuige heeft verklaard dat hij in het ruim een wapen omhoog heeft gehouden en dat verdachte, die zich volgens de getuige op het dek bevond, "goed" heeft gezegd. De A-G stelt dat het hof de stelling van verdediging dat men zonder communicatiemiddelen tussen ruim en dek niet "eenvoudig" kan communiceren, en dat de verklaring van de getuige over het uit het ruim dragen van (een) kist(en) vol munitie niet kan kloppen wel zal willen onderschrijven (overweging 104 en 164). Terzijde wordt opgemerkt dat de A-G hierbij dus niet eens heeft meegenomen dat de verdediging aan de hand van scheepstekeningen en de verklaring van getuige/deskundige [naam scheepsdeskundige] ook heeft aangevoerd dat het niet eens mogelijk is dat iemand op het dek kan waarnemen dat iemand in het ruim een wapen omhoog houdt. De A-G stelt dat de voorstellen van de raadvrouw hooguit als 'retorische onderstreping' van de gestelde ongeloofwaardigheid dienen en dat enig nut van die reconstructie niet valt te verwachten. Nu het hof evenwel niet heeft gereageerd op het gevoerde betrouwbaarheidsverweer en de verklaring van de getuige -ondanks het onderbouwde verweer- betrouwbaar heeft geacht en voor het bewijs heeft gebezigd, handhaaft verdachte (ook) deze klacht.

11.4

Voorts heeft de A-G in zijn conclusie ten onrechte niet betrokken hetgeen de verdediging in hoger beroep heeft aangevoerd met betrekking tot de onverenigbaarheid van de verklaringen van deze getuige met verklaringen van de getuige [getuige 7]. [medeverdachte 4] heeft immers uitdrukkelijk verklaard dat de Antarctic Mariner geen wapens heeft geleverd bij de laatste keer dat het schip de haven van Buchanan heeft aangedaan, te weten april 2003, terwijl de [getuige 7] in strijd hiermee heeft verklaard dat hij nu juist bij diè gelegenheid (die deze getuige overigens pas in juli 2003 laat plaatsvinden) de uit dat schip geloste wapens op een truck heeft geladen.

Middel 16, [getuige 7]

12.1

In Middel 16 is ingegaan op de verklaringen van de [getuige 7]. In het kort komen de verklaringen van deze getuige er op neer dat hij een truck, geladen met boomstammen en een container met wapens, zonder begeleiding van een (gewapende) escorte, honderden kilometers over modderige wegen heeft vervoerd. In de conclusie is niet ingegaan op het verweer, waarin (aan de hand van stukken, foto's en verklaringen) is aangevoerd dat in die periode niet eens materiaal aanwezig is geweest om iets op een truck te kunnen laden.

12.2

In de conclusie geeft de A-G aan dat deze getuige inderdaad, zoals door de verdediging is aangevoerd, onjuist heeft verklaard over de periode waarop hij het vervoer zou hebben uitgevoerd, en wel omdat in die periode (juli 2003) de Antarctic Mariner in het geheel niet in Liberia heeft aangemeerd. De A-G verwijst daarbij niet naar hetgeen het hof in het arrest heeft overwogen, maar put daarvoor uit het dossier, te weten hetgeen het O.M. daarover heeft aangegeven. Volgens de A-G zal deze getuige zich wel hebben vergist in de data en zal het hof hebben aangenomen dat het transport niet in juli 2003 heeft plaatsgevonden, maar kort na april 2003. Het verweer dat de getuige in zijn verklaring ten onrechte heeft verklaard over 'buildings', terwijl er op dat moment geen 'building' meer overeind stond, heeft het hof -volgens de A-G dan- verworpen door elders in het arrest te verwijzen naar 'taal- en communicatie problemen' (overweging 221). Met "buildings" zal de getuige houten tafeltjes en planken hebben bedoeld. Dat in oorlogsgebied in oorlogstijd (gezellige) marktkraampjes aanwezig waren is niet juist/aannemelijk, hetgeen de Hoge Raad zelf zal kunnen constateren door de door de verdediging in hoger beroep genoemde documentaire 'An Uncivil War' (cassatie schriftuur 16.1) te bekijken.

12.3

Ten aanzien van het verweer van de verdediging, dat de getuige verklaard heeft de wapens te hebben vervoerd in een container, die (los) geplaatst was op een truck, geladen met (losse) boomstammen, hetgeen feitelijk niet mogelijk is, heeft de A-G aangegeven dat het hof de 'precieze wijze' van het vervoeren van de container in het midden heeft gelaten. De A-G heeft daarbij aangegeven dat het hof kennelijk geloof hecht aan de 'kern' van de verklaring van de getuige, inhoudende dat hij wapens vanuit Buchanan heeft vervoerd, en dat het hof kennelijk de wijze van vervoer niet van beslissend belang heeft geacht. Dat dit niet van beslissend belang is geacht is onbegrijpelijk. Indien een getuige een verklaring over een transport aflegt, is de wijze waarop dit vervoer plaatsvindt van doorslaggevend belang; dit betreft immers de wijze van vervoer en de door de getuige verrichte handelingen. Dit onderdeel maakt dus de kern uit van de door de getuige verrichte werkzaamheden. Anders gezegd: indien een getuige (in strijd met hetgeen fysiek mogelijk is) verklaart een Fiat Panda van Groningen naar Rotterdam te hebben vervoerd en wel door deze Fiat Panda achter op zijn fiets te binden, zal de verklaring niet voor het bewijs kunnen worden gebruikt door uit deze verklaring simpelweg het gedeelte "door deze achter op de fiets te binden" weg te laten. Door deze wijze wordt de verklaring gedenatureerd.

Middel 21 [getuige 15]

13.1

Ten aanzien van [getuige 15] is in Middel 21 aangevoerd dat deze niet in dienst is geweest van RTC/OTC, hetgeen (onder meer) blijkt uit het feit dat hij niet vermeld staat op de loonlijst (zie hierboven). De [getuige 15] is de getuige die eerder heeft verklaard dat hij gezien heeft dat er met de Antarctic Mariner luchtweergeschut is gebracht. In zijn verklaring, zoals weergegeven in het in de schriftuur (21.1) opgenomen pleidooi, heeft deze getuige verklaard op het dek een wapen te hebben waargenomen. In de verklaring stelt hij;

“Ik herkende dit als luchtafweergeschut omdat ik in een land ben opgegroeid ben waar het altijd oorlog was, ik heb dus vaker luchtafweergeschut gezien.”

13.2

Deze getuige is ook door het hof Den Haag in zijn arrest genoemd:

“Tot deze rubriek der ongeloofwaardigheden rekent het hof ook de verklaring van een getuige dat hij een stuk afweergeschut op het voordek van de Antarctic Mariner heeft gezien, over welke verklaring een scheepsdeskundige opmerkte dat zulks ‘wereldnieuws’ zou hebben opgeleverd”.

13.3

Door uit de verklaring voor het bewijs te gebruiken, en daarin slechts te vermelden dat deze getuige zelf wapens heeft waargenomen, maar daaruit weg te laten het apert leugenachtig gedeelte, waarin deze getuige expliciet aangeeft luchtafweergeschut te hebben waargenomen op het schip, en uit het voor het bewijs gebruikte deel van de verklaringen ook weg te strepen het feit dat de getuige het schip op 7 oktober 1999 voor het eerst in de haven van Buchanan zou hebben waargenomen, is in Middel 21 geklaagd over het feit dat het hof aan de verklaring van deze getuige een andere strekking/lading heeft gegeven.

13.4

Naar de mening van de A-G heeft het hof ‘slechts die onderdelen van de verklaring tot het bewijs heeft doen meewerken die het geloofwaardig en niet in strijd met ander tot het bewijs gebezigd bewijsmateriaal acht’, zodat van denaturering geen sprake zou zijn. Splitsing van verklaringen is evenwel slechts toegestaan indien de verklaring daardoor geen andere betekenis krijgt. Door niet te reageren op het verweer, waarin betoogd is dat de betreffende verklaring van de getuige onbetrouwbaar en niet voor het bewijs te gebruiken is nu de getuige expliciet verklaard heeft luchtafweergeschut op het voordek van de Antarctic Mariner te hebben waargenomen, en de getuige onjuist verklaard heeft het schip op 7 oktober 1999 in de haven te hebben gezien, en voor het bewijs het restant van diens verklaring, bevattende andere beweerdelijke waarnemingen, te gebruiken, heeft het hof evenwel aan deze verklaring een wezenlijk andere betekenis/lading gegeven.

13.5

Ten overvloede wordt nog opgemerkt dat het evident is dat de omstandigheid dat Liberia overwegend een mondelinge cultuur heeft; er sprake is geweest van woelige tijden; niet uit te sluiten is dat de getuige een laag opleidingsniveau heeft en/of

analfabeet is; Liberiaans Engels af zou kunnen wijken van 'normaal' Engels; niet uit te sluiten is dat de getuige weinig geïnteresseerd is in de klok en ten aanzien van tijden eerder naar gebeurtenissen verwijst dan naar data, ook niet kunnen verklaren waarom deze getuige expliciet verklaart luchtafweergeschut te hebben waargenomen dat er niet is geweest en fysiek/logistiek ook niet kan zijn geweest.

Middel 29 Opzet/wetenschap oorlogsmisdrijven

14.1

In middel 29 is aangevoerd dat en waarom de rechtbank Den Haag en het hof Den Haag eerder de ten laste gelegde medeplichtigheid aan het door soldaten en anderen, behorende tot het regeringsleger, gepleegde oorlogsmisdrijven, niet bewezen heeft geacht. In de schriftuur is onder meer aangevoerd dat de verdediging in hoger beroep erop heeft gewezen dat ook uit mediaberichten niet kon worden afgeleid dat deze soldaten zich in die mate aan die misdrijven schuldig heeft gemaakt, dat een ieder die wapens aan dat leger zou hebben verstrekt of daarbij behulpzaam zou zijn geweest, ten tijde van die handelingen welbewust de aanmerkelijke kans heeft aanvaard dat degenen aan wie de wapens werden verstrekt, zich ook aan die misdrijven schuldig zouden gaan maken. De verdediging heeft daarbij aangevoerd dat uit mediaberichten wel viel af te leiden dat de rebellen zich aan die misdrijven schuldig zouden maken, maar niet dat het regeringsleger zich daaraan ook schuldig zou maken. In cassatie is aangevoerd dat (onder meer) het hof dit verweer niet heeft weerlegd.

14.2

In de conclusie (overweging 351) vult de A-G de overwegingen van het hof aan, door aan te geven dat het hof kennelijk het oog heeft gehad op een aantal passages, opgenomen in mediascans maar niet onder de bewijsmiddelen. Hij verwijst hierbij met name naar (slechts) 4 pagina's van de 23 pagina's, te weten 393, 395, 403 en 404. Op de betreffende pagina's is naar de mening van opsteller slechts één melding te vinden van misdrijven, begaan door Revolutionary United Front of Sierra Leone; een groepering die door Taylor zou worden ondersteund, maar aan wie de in deze zaak bedoelde wapens ook in de ogen van het O.M. niet zouden zijn geleverd. De overige pagina's bevatten praktisch alleen althans met name een weergave van hevige gevechten en door Lurd rebellen begane oorlogsmisdrijven, zoals doden van burgers (pag. 372), doden van burgers en martelingen door Guineese troepen of militia's (pag. 382 en 383); plundering door Lurd (pag. 395).

14.3

In de conclusie (overweging 348) stelt de A-G voorts dat het hof met de vermelding, dat het misdadig handelen van de regeringstroepen 'alom bekend' was, geen feitelijke vaststelling behelst die het hof uit de bewijsmiddelen heeft afgeleid. De A-G meent kennelijk dat het hof dit dus niet (en ten onrechte) heeft willen zien als een feit van algemene bekendheid, maar 'onderdeel' uit maakt van de 'door het hof ten aanzien van de wetenschap van de verdachte getrokken conclusies'. Het is opsteller dezes niet geheel duidelijk wat hiermee bedoeld kan zijn; hetgeen het hof heeft vermeld kan bezwaarlijk anders worden beschouwd dan een onderbouwing van de bewezenverklaring en dus (en ten onrechte) een verwijzing naar een (onjuist) bewijsmiddel.

V. AMNESTIE

15.1

Zoals door de A-G in de conclusie (overweging 359) is aangegeven, is de mogelijkheid van amnestie ook door de Nederlandse (grond)wetgever erkend (art. 122 Gw). Amnestie doet de strafbaarheid van de gedragingen/handelingen teniet. Anders dan bij gratie, waarbij het strafbare karakter van de handelingen/gedragingen blijft bestaan, wordt dit benaderd vanuit de 'objectieve rechtszijde'.

15.2

In de conclusie (overweging 363) leidt de A-G uit het systeem van de wet (in het bijzonder de artt. 9 en 167 Sv) af dat de aan het O.M. opgedragen taak tot strafvervolgning zich uitstrekt over in beginsel alle strafbare feiten. Met betrekking tot de vraag of een in een vreemde staat verleende amnestie de mogelijkheid tot de uitoefening van rechtsmacht verkleint of opheft, staat de A-G onder meer stil bij het vereiste van 'dubbele strafbaarheid'. Naar zijn mening zal daarbij moeten worden aangenomen dat een abstracte, globale toets of een gedraging onder een wettelijke delictsomschrijving valt, volstaat (overweging 364). Hooguit zou acht kunnen worden geslagen op in het buitenland geldende rechtvaardigingsgronden, samen met de delictsbestanddelen. De tekst van de wet zou daar ook op wijzen: verlangd wordt dat de wet van het land waar het feit is begaan, straf op het feit stelt. Van amnestie kan volgens hem in het algemeen niet worden gezegd dat zij de desbetreffende gedragingen achteraf rechtvaardigt, doch slechts dat zij de betrokkenen beschermt tegen de mogelijke juridische gevolgen ervan.

15.3

De opvatting van de A-G is in de visie van de verdediging onjuist en/of te beperkt. Amnestie betekent dat de strafbaarheid van gedragingen niet (meer) als strafbare feiten kunnen worden aangemerkt. Amnestie doet de strafbaarheid van gedragingen/handelingen teniet. Vanaf het moment dat de amnestie geldt, kunnen de betreffende gedragingen niet meer als strafbare feiten worden aangemerkt.

15.4

Het standpunt van het hof, dat de Nederlandse rechter universele rechtsmacht toekomt op basis van art. 3 WOS en wel sinds de inwerkingtreding van 4 Verdragen van Geneve van 12 augustus 1949, is onjuist, zoals door de verdediging in hoger beroep en in cassatie (cassatieschriftuur 30.11) is aangevoerd.

15.5

In de conclusie geeft de A-G tenslotte nog aan dat de amnestieverlening door Liberia niet aan het Nederlandse O.M. kan worden toegerekend en er geen sprake is van een (schijn) van toezegging door het O.M. dat er geen vervolging zal worden ingesteld. Nu in cassatie ervan uitgegaan moet worden dat de Nederlandse Staat betrokken is geweest bij het opstellen, uitwerking van en toezicht op het (door de Internationale Gemeenschap noodzakelijk geachte) vredes-akkoord, waarbij ook expliciet is verwezen naar de amnestieregeling, en dus bij de invoering/uitwerking van de amnestieregeling, is het oordeel van het hof, dat niet *gebleken* is van bijzondere omstandigheden, onbegrijpelijk.

De verdachte handhaaft dan ook onverkort zijn middelen.

Rotterdam, 7 augustus 2018

Advocaten

mr. R.J. Baumgardt

mr. I.N. Weski